

ODLUKA I NALAZI

Datum usvajanja: 04. jun 2020.

Slučaj br. 2016-17

Milijana Avramović

protiv

EULEX-a

Komisija za razmatranje ljudskih prava, na sednici održanoj 04. juna 2020. godine sa sledećim prisutnim članovima:

G. Guénaél METTRAUX, predsedavajući član
Gđa. Anna BEDNAREK, član
Gđa. Anna AUTIO, član

Uz asistenciju
G. Ronald HOOGHIEMSTRA, pravni službenik

Uzevši u razmatranje gore pomenutu žalbu, predstavljenu u skladu sa Zajedničkom Akcijom Saveta 2008/124/CFSP koja datira od 04. februara 2008. godine, EULEX-ovim Konceptom odgovornosti koji datira od 29. oktobra 2009. god. o osnivanju Komisije za razmatranje ljudskih prava i Pravilnika o radu Komisije prema poslednjim izmenama od 11. decembra 2019. godine,

Nakon razmatranja elektronskim putem shodno pravila 13(3) Pravilnika o radu Komisije, odlučuje kao što sledi:

I. POSTUPAK PRED KOMISIJOM

1. Žalba u ovom slučaju je registrovana 30. juna 2016. godine.
2. Putem pisma 01. jula 2016. godine, Komisija je obavestila Misiju da je ovaj slučaj registrovan kod iste.
3. Dana 28. juna 2017. godine, komisija je zatražila od žalioaca da dostavi naknadne informacije povodom njene žalbe.
4. Dana 20. septembra i 17. oktobra 2017. godine, komisija je uputila još dva zahteva za naknadne informacije. Komisija nije primila nikakav odgovor u vezi ovog slučaja.

5. Dana 08. decembra 2017. godine, komisija je prosledila Šefici Misije (čitaj: ŠM) EULEX na Kosovu Izjavu sa činjenicama i pitanjima, pozivajući je da podnese svoje odgovore i zapažanja pisanim putem povodom pritužbi najkasnije do 26. januara 2018. godine.
6. Dopisom od 17. januara 2019. godine, od Misije je ponovo zatraženo da odgovori na pitanja od 16. februara 2019. godine.
7. Putem pisma dana 08. aprila 2019. godine, od Misije je zatraženo još jednom da dostavi odgovore na postavljena pitanja što je pre moguće.
8. Dana 20. juna 2019. godine, komisija je obavestila podnosioca žalbe da je ista još uvek u postupku razmatranja njene žalbe.
9. Zapažanja ŠM su konačno primljena 30. jula 2019. godine, nakon čega su prosleđena podnosiocu žalbe radi dobijanja naknadnih komentara.
10. Dana 5. avgusta 2019. godine, komentari v.d. ŠM su prosleđeni podnosiocu žalbe, i od nje je zatraženo da podnese svoje komentare, ukoliko ih ima, najkasnije do 6. septembra 2019. godine. Ona tu priliku nije iskoristila.
11. Dana 11. decembra 2019. godine, Komisija je ovaj slučaj proglasila prihvatljivim (<https://hrrp.eu/docs/decisions/2019-12-11%20Admissibility%20Decision%202016-17.pdf>) u pogledu navodnih povreda članova 2, 3, 8 i 13 Evropske Konvencije za ljudska prava. U toj Odluci, komisija je zatražila od stranaka da daju odgovore na sledeće:

1. Podnosilac žalbe: Molimo dostavite informacije u vezi sledećeg:

- i. Da li ste i kakav kontakt imali sa Misijom EULEX ili njenim predstavnicima?
- ii. Da li imate saznanja o bilo kakvim naporima lokalnih nadležnih organa da istraže ovaj slučaj?
- iii. Da li je Misija prekršila ili doprinela kršenju prava podnosioca žalbe iz članova 2, 3, 8. i 13. Konvencije? Ukoliko jeste, na koji način?
- iv. Koje su posledice – lične, finansijske, pravne i emocionalne – povezane sa nestankom vašeg člana porodice?

2. Misija: Molimo vas da pružite informacije povodom sedećeg:

- i. Zašto JIRZ nije propratila zahtev tužioca STRK-a (vidi, gore, par. 32)? da li vam je poznato da li je bilo dalje komunikacije među njima povodom ovog pitanja?
- ii. Zašto Misija nije tražila da stupi u kontakt sa rođacima g. Avramovića?
- iii. Da li je Misija uzela u obzir da obavesti rodbinu nestalih osoba čiji su dosijei prosleđeni lokalnim, kosovskim vlastima, o postojanju tih dosijea?
- iv. Da li je razmotrena mogućnost da rodbina nestalih dobije pristup njima i, ako jeste, koji su uslovi pod kojima se to može dogoditi i preko kojih organa?

- v. Podnesci Misije od 30. jula 2019. godine pokazuju da je beleška o primopredaji uručena (tada) glavnom tužiocu STRK-a sadržala poziv za vezu sa JIRZ EULEX-a po pitanju aktivnosti preduzetih u vezi sa zahtevom za sprovođenje istrage koji datira od jula 2009. godine. Na koje se „aktivnosti“ odnosi obaveštenje? Da li je Misija sprovela istražne radnje u vezi sa ovim slučajem i, ako jeste, koje konkretno?
 - vi. Da li su se lokalne vlasti odazvale na poziv Misije koji je sadržan u belešci o primopredaji koja pripada ovom slučaju? Ukoliko jesu, da li su potražili pomoć od Misije?
 - vii. Da li je Misija prekršila ili doprinela kršenju prava podnosioca žalbe iz članova 2, 3, 8. i 13. Konvencije? Ukoliko jeste, na koji način?
12. Od stranaka je zatraženo da svoje podneske podnesu najkasnije do 16. marta 2020. godine. Do tog trenutka su stupile na snagu restriktivne mere povezane sa pandemijom korona virusa. Nisu primljeni nikakvi novi podnesci od podnosioca žalbe.
13. Zbog pandemije virusa *corona* pa i zbog obustave poštanskih usluga, moguće je da je podnosilac žalbe bila onemogućena da dostavi naknadne podneske komisiji. Zbog vanrednih okolnosti stvorenih trenutnom sanitarnom situacijom i uverivši se da komisija može postupiti bez nanošenja štete podnosiocu žalbe, komisija je odlučila da bez odlaganja donese svoju odluku kako bi se osigurala da se postupci vode bez odlaganja i brzo.

II. ČINJENICE

14. Činjenice, kao što se vidi iz žalbe, mogu se ukratko opisati na sledeći način.
15. Dana 19. juna 1999. godine, oko 07.30 časova, suprug podnosioca žalbe, Milorad Avramović, kidnapovan je sa još četvoricom muškaraca i jednom ženom u ulici Starca Vujadina 3/1, Tamnik, Mitrovica. Za vreme otmice on je pomagao gore pomenutoj ženi da se kamionom iseli iz kuće iz južnog dela u severni deo Mitrovice.
16. Otete osobe su odvedene u drugoj obližnjoj kući u Tamniku, Mitrovica, gde su ispitivani nekoliko sati. Nakon toga su trojica muškaraca i žena predati vojnicima KFOR-a. Vojnici KFOR-a su kontaktirali UNMIK-ovu policiju koja ih je prebacila na severnom delu Mitrovice. Milorad Avramović i vozač kamiona su zadržani preko noći. Vozač vozila je pušten sledećeg jutra. A od tog vremena gubi se svaki trag Miloradu Avramoviću.
17. Žalilac je prijavila nestanak UNMIK-u, KFOR-u, MKCK-u i lokanim ne-vladinim organizacijama u Mitrovici.
18. Dana 14. juna 2000. godine, sestra Milorada Avramovića dala je izjavu svedoka o nestanku njenog brata pred istražnim sudijom u Okružnom Sudu u Leskovcu, Republika Srbija. Ova izjava kao i ostale relevantne informacije se nalaze u predmetnom spisu.

III. PODNESCI OD STRANE STRANAKA

Podnosilac žalbe

19. Kao što je gore ukratko opisano žalilac navodi da je EULEX na Kosovu tokom sprovođenja svog izvršnog mandata trebalo da istraži nestanak njenog supruga, te je stoga svojom krivicom ne uradivši to prekršio osnovna prava kako njena tako i prava njenog supruga.

Šef Misije („ŠM“)

20. Podnesci od strane Misije a povodom osnovanosti slučaja primljeni su 27. aprila 2020. godine.
21. Kao odgovor na pitanje komisije zašto Misija /JIRZ nije postupila po zahtevu STRK od 23. jula 2009. godine da JIRZ treba da sprovede istragu povodom ovog slučaja, Misija je odgovorila sledeće. Taj zahtev je bio jedan od 900 sličnih zahteva koje je izdao STRK EULEX-a. Misija je dodala:
- „Na osnovu raspoloživih informacija, EULEX zaključuje da JIRZ nije bila u mogućnosti da postupi po ovom specifičnom zahtevu za sprovođenje istrage, zbog toga što je prioritet dala drugim predmetima koji su obećavali više u smislu rezultata istrage. Misija razume da ovo mora biti strašno uznemirujuće i frustrirajuće za gospođu Avramović i duboko žali zbog toga. Međutim, uzevši u obzir ogromnu količinu predmeta i dokumenata koje joj je predao UNMIK, Misija nije imala drugog izbora nego da određenim predmetima da prioritet nad drugima. Prema saznanjima Misije, nije bilo dalje komunikacije između STRK-a i JIRZ-a u vezi sa zahtevom za sprovođenje istrage od jula 2009. godine.“
22. Upitana zašto Misija nije pokušala da stupi u kontakt sa rodbinom nestalog, Misija je odgovorila da pošto nije bila u mogućnosti da postupi po zahtevu za sprovođenje istrage od 2009. godine, te stoga nije pokušala da stupi u kontakt sa njima.
23. Što se tiče mogućnosti Misije da obavesti rodbinu nestalih čiji su spisi predmeta preneseni na lokalne, kosovske vlasti, Misija je izjavila da nije smatrala obavezom da to učini. Štaviše, Misija je izjavila da „bi ovo bio administrativni zadatak koji je nemoguće ispuniti do decembra 2018. godine. Da je gospođa Avramović stupila u kontakt sa EULEX-om ili osobljem registra STRK-a, ona bi bila obavještena o postojanju dosijea predmeta.“
24. Upitana da li je razmotrena mogućnost da rodbina nestalih dobije pristup dosijeima, Misija odgovara da od juna 2018. godine, pristup dosijeima mora se tražiti od kosovskih institucija. Komisija ovaj odgovor smatra kao naznaku da, pre juna 2018. godine, Misija nije uopšte razmatrala ovu mogućnost.
25. U podnescima Misije od 30. jula 2019. godine navodi se da je zapisnik o primopredaji upućen (tadašnjem) glavnom tužiocu SRRK-a sadržao poziv da se stupi u vezu sa EULEX-ovom JIRZ po pitanju radnji preduzetih u vezi sa zahtevom za sprovođenje istrage od jula 2009. godine. Komisija je zatražila od Misije da objasni na koje se „radnje“ napomena odnosi i da li je Misija sprovela istražne radnje u vezi sa ovim predmetom i, ako jeste, koje radnje. U odgovoru Misija je izjavila da je svrha poziva sadržanog u primopredajnom zapisniku bila da se obezbedi da eventualne radnje preduzete neposredno pre primopredaje budu saopštene kosovskim institucijama i da svaki dodatni materijal dostupan u JIRZ bude prosleđen tim organima. Prema saznanjima Misije „JIRZ nije preduzela takve radnje u vezi sa zahtevom za sprovođenje istrage od jula 2009. god.“
26. Upitana da li su se lokalni organi odazvali pozivu Misije, Misija je odgovorila da je slučaj dodeljen krajem aprila 2018. godine kosovskom tužiocu u STRK-u i podnosilac žalbe je ohrabrena da informacije potraži kod nadležnih organa u STRK-u.

27. Upitana da li je Misija prekršila prava podnosioca žalbe shodno članova 2, 3, 8 i 13 Konvencije, Misija prvo jasno pokazuje da ne osporava nadležnost Komisije u pogledu *ratione materiae* nad ovim slučajem (iako samo u smislu članova 2. i 3. Konvencije). Komisija napominje da Misija ne objašnjava zašto smatra da komisija nema nadležnost takođe i u pogledu članova 8. i 13. posebno u svetlu načela da Komisija treba da utvrdi koja zakonska odredba može biti primenljiva (*jura novit curia*) i činjenicu da je slučaj proglašen prihvatljivim u odnosu na sva četiri prava. Vidi, uopšteno, 2016-23, Odluka o prihvatljivosti, paragrafi 40-42. Ne podnošenjem podnesaka u pogledu na poslednja dva od ovih prava, Komisija smatra da se Misija odrekla svog prava da to učini.
28. Misija takođe priznaje da „podnosilac žalbe ima pravo na efikasnu istragu nestanka njenog supruga“. Međutim, Misija dodaje, proceduralna garancija koja je sadržana u članu 3. Konvencije jeste jedna od „načina“ a ne rezultat. Misija navodi da je ključno za tu procenu pitanje da li su organi vlasti „učinili sve što se opravdano moglo od njih očekivati da učine u okolnostima datog slučaja“ (pozivajući se na slučajeve ESLJP-a *Trivkanovic*, par. 78; *Borojevic*, par. 57; i *Njezic*, par. 69). Pored toga, navode, „priroda i stepen nadzora moraju se proceniti na osnovu svih relevantnih činjenica i u pogledu praktičnih stvarnosti istražnog rada“ (ukazujući i pozivajući se na slučajeve ESLJP: *Cindric i Beslic*, par. 69; *Zdjelar*, par. 83; *Velcea i Mazare*, par. 105; i *Armani da Silva*, par. 234).
29. Po tom osnovu, Misija poziva komisiju konkretno da posebno razmotri –
- Opseg zločina o kojima je reč (konkretno, činjenica da je konflikt možda doveo do 13,000 žrtava) što znači da se možda neće moći svi zločini ispitati; i
 - Stanje dosijea nasleđenih od UNMIK-a. U tom pogledu, Misija ukazuje na neadekvatnu i nepotpunu prirodu dosijea koji su pruženi od strane UNMIK-a, koji zahtevaju od Misije da uloži mnogo vremena i resursa kako bi ih pregledala i organizovala iste. U slučaju g. Avramovića, na primer, dokumenti su podeljeni u nekoliko delova: postojao je policijski predmet „ratnog zločina“, dosije „nestale osobe“ i kopije dokumenata koji su čuvani u Odeljenju sudske medicine (kasnije Institut za sudsku medicinu – ISM).

Kao rezultat, Misija nagoveštava da kada je u julu 2009. godine tužilac STRK EULEX-a podneo zahtev za sprovođenje istrage, „najverovatnije nije bila upoznata da su drugi dokumenti koji se odnose na nestanak Milorada Avramovića bili dostupni, kao što su oni iz dosijea „nestalih osoba“ i onih koji su čuvani u OSM/ISM-u.“

30. Na osnovu toga, Misija poziva Komisiju da osigura da njihova procena onoga što se može učiniti u tim okolnostima bude realna i proporcionalna. Misija posebno objašnjava da je kombinovani efekat velikog broja slučajeva i ograničenih resursa doveo do toga da je Misija dala prioritet 1200 dosijea predmeta koje je UNMIK nazvao „ratnim zločinima“ - nad „dosijeima nestalih osoba“ - i, unutar bivše kategorije, slučajevi koji su se pokazali „da više obećavaju u pogledu rezultata istrage“.
31. Što se tiče njihove obaveze da rodbinu nestalih redovno obaveštavaju, Misija je izjavila sledeće:
- „Misija priznaje da je trebalo da uloži veće napore na informisanju članova porodice nestalih i šire javnosti o svojim pristupima, kao i ograničenjima i preprekama, kako bi adekvatnije upravljala očekivanjima i bila transparentnija. Međutim, u ovom predmetu i uzimajući u obzir predstavljene osnovne prepreke, Misija ne smatra da su prava podnosioca žalbe prekršena.“

32. Što se tiče izmena u mandatu Misije i njegovog uticaja na ovaj slučaj, Misija je istakla da je zadržala izvršnu sposobnost kako bi podržala kosovski Institut za sudsku medicinu u sprovođenju aktivnosti kao što su procena-terena, ekshumacije i iskopavanja i ostaje dostupna ukoliko izađu na videlo nove kredibilne informacije.
33. Misija takođe daje opšti opis svojih aktivnosti praćenja, tj., njihovo praćenje i izveštavanje o slučajevima kojima se lokalne vlasti bave, mada ne nagoveštava da trenutno prati ovaj slučaj.

IV. RAZMATRANJA

Važnost zaštićenih prava i interesa

34. Kao preliminarno pitanje, Komisija želi da istakne činjenicu da su prava koja su u pitanju u slučajevima prinudnog nestanka među najvažnijim od svih osnovnih ljudskih prava. Konkretno, takvi slučajevi često uključuju pitanja koja se tiču prava na život, prava da ne budu predmet surovog i neljudskog postupanja, prava na istinu, prava na poštovanje porodičnog života i prava na pristup pravdi.
35. Priroda i opseg mera koje treba da usvoje od nadležnih organa radi garantovanja efikasne zaštite ovih prava moraju biti srazmerne i meriti ih prema važnosti koja se pridaje ovim pravima i osnovnim interesima koje žele da zaštite.

Sprovođenje realne procene delovanja Misije

36. Prava i interesi zaštićeni članovima 2. i 3. Konvencije moraju se osigurati i garantovati u svim slučajevima. Međutim, okolnosti u kojima se to treba uraditi mogu uticati na ono što se može učiniti u praksi i, samim tim, ono što se može razumno očekivati od vlasti. Kao rezultat, iako ulozi teško mogu biti veći za žrtve, procena ponašanja vlasti kada žele da zaštite njihova prava mora da uzme u obzir relevantne okolnosti u kojima su se te vlasti tada našle. Međutim, teškoće povezane sa okolnostima koje su tada preovladale - na primer, konfliktna situacija ili post konfliktna situacija - moraju se jasno razlikovati od pitanja koja se odnose na raspoložive resurse. Iako vlasti nisu odgovorne za prve i moraju da rade najbolje što mogu u trenutnim okolnostima, druge ne pružaju validno opravdanje da se povuku iz obaveza u pogledu ljudskih prava. Umesto toga, odgovornost je da te vlasti obezbede da se resursi organizuju, distribuiraju i koriste na takav način da obezbede očuvanje njihovih obaveza u pogledu ljudskih prava i da relevantna prava ostanu na snazi.
37. Očekivanja koja se polažu u sposobnost EULEX-a da istraži i reši složena krivična pitanja treba da budu realna i da ne nametnu Misiji nesrazmeran teret koji njihov mandat i resursi nisu u mogućnosti da ispune. Vidi, uopšteno, U.F. protiv EULEX-a, 2016-12, Odluka i nalazi, 12. februar 2020. god., par. 60; L.O. protiv EULEX-a, 2014-32, 11. novembar 2015. god., par. 43-45; *A,B,C,D protiv EULEX-a*, 2012-09 do 2012-12, 20. jun 2013. god., par. 50; *K do T protiv EULEX-a*, 2013-05 do 2013-14, 21. april 2015. god., par. 53; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29. septembar 2015. god., par. 35-37; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015. god., par. 72-74; vidi takođe Savetodavna Komisija za ljudska prava UNMIK-a (SKLJP) Odluka u slučajevima br. 248/09, 250/09 i 251/09, 25. april 2013. god., par. 35 i par. 70-71.
38. Konkretno, Misija EULEX nije država i njena sposobnost da garantuje efikasnu zaštitu ljudskih prava ne može se uporediti u svim relevantnim pogledima od onoga što se može očekivati od jedne države (vidi, npr., Odluka Komisije u *A,B,C,D protiv EULEX-a*, 2012-

09 do 2012-12, 20. jun 2013. god., par. 50; *K do T protiv EULEX-a*, gore navedeno, par. 53; vidi takođe i SKLJP odluka u slučajevima br. 248/09, 250/09 i 251/09, 25. april 2013. god., par. 35; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, slučaj br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., par. 49).

39. S tim u vezi, Komisija primećuje da je zadatak koji je dat Misiji u mnogim aspektima zastrašujući. Broj slučajeva za koje se očekivalo da budu istraženi bio je izuzetno veliki i ti su slučajevi bili složeni. Resursi koji su im bili na raspolaganju bili su u mnogočemu nedovoljni i neadekvatni. Štaviše, spisi koje je UNMIK prebacio Misiji su u lošem stanju i zahtevali su od Misije da potroši značajnu količinu vremena i resursa samo pokušavajući da od njih napravi da imaju smisla.
40. Post-konfliktna situacija u kojoj se Misija našla i trebala da bude operativna dodatno je zakomplikovala njihov posao. Vidi npr. *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, 11. novembar 2015. god., par. 44. i povezani dokumenti navedeni u istoj. Saradnja je često bila manja od očekivane.
41. Komisija konstatuje da su članovi 2. i 3. Konvencije neodvojiva prava prema članu 15 (2) Konvencije. Međutim, kao što je gore napomenuto, ono što bi se moglo očekivati od vlasti da urade u datom slučaju da osiguraju ova prava delom će zavisiti od okolnosti koje su tada vladale. U ovom slučaju, Komisija posebno ima na umu činjenicu da su post konfliktne okolnosti imale praktične posledice po sposobnost Misije da sprovedi postupke u pogledu onih vezanih za njen izvršni mandat. Ovi elementi i razmišljanja su, stoga, uzeti u obzir od strane Komisije kako bi utvrdili šta se, u tim okolnostima, od Misije može legitimno očekivati u odnosu na ovaj slučaj.
42. Ovde bi trebalo prvo rešiti nekoliko preliminarnih pitanja. U svom podnesku, Misija tačno napominje da je garancija sadržana u članu 2. Evropske konvencije jedno od sredstava, a ne rezultat. To je zaista tačno, jer država ili relevantni organi ne bi mogli biti krivi za to što nisu zaštitili prava pojedinca ako su učinili sve što je bilo u njihovoj moći i što je zakon nalagao kako bi se zaštitila ta prava. Međutim, kao obaveza sredstava, zakon očekuje da sredstva uložena u garantovanje efikasne zaštite osnovnih prava budu srazmerna važnosti dotičnog prava i težini potencijalnog kršenja koje vlasti žele da spreče i otklone. Konkretno, u slučaju *Mustafa Tunç i Fecire Tunç protiv Turske* (Žalba br. 24014/05, Presuda, 14. april 2015. god. (Veliko Veće), par. 172, koje je Komisija usvojila u slučaju 2016-12 (par. 63)), Evropski Sud za ljudska prava je rekao sledeće:

172. Da bi bila „efikasna“, jer ovaj izraz treba shvatiti u kontekstu člana 2. Konvencije, istraga mora pre svega biti adekvatna (vidi *Ramsahai i ostali protiv Holandije* [GC], br. 52391/99, § 324, ESLJP 2007-II). To znači, mora biti u stanju da dovede do utvrđivanja činjenica i, gde je to potrebno, identifikacije i kažnjavanja odgovornih.

173. Obaveza sprovođenja efikasne istrage obaveza je ne rezultata, već sredstava: vlasti moraju preduzeti razumne mere koje su im na raspolaganju da obezbede dokaze o spornom incidentu (vidi *Jaloud protiv Holandije* [GC], br. 47708/08, § 186, ESLJP 2014; i *Nachova i ostali protiv Bugarske* [GC], br. 43577/98 i 43579/98, § 160, ESLJP 2005-VII).

174. U svakom slučaju, vlasti moraju preduzeti sve razumne korake kako bi obezbedile dokaze o incidentu, uključujući, između ostalog, svedočenje očevidaca, forenzičke dokaze i, gde je to potrebno, obdukciju koja pruža potpun i tačan zapis o povredi i objektivnu analizu kliničkih nalaza, uključujući uzrok smrti. Svaki nedostatak u istrazi koji podriva njenu sposobnost da utvrdi uzrok smrti ili

odgovorno lice predstavlja opasnost od neispunjenja ovog standarda (vidi *Giuliani i Gaggio protiv Italije* [GC], br. 23458/02, § 301, ESLJP 2011).

Komisija će uzeti u obzir ta razmatranja prilikom procene odgovora Misije u ovom slučaju.

43. Komisija će takođe razmotriti da li su postojale konkretne i stvarne prepreke koje bi mogle da potkopaju mogućnost da EULEX sprovede brzu i efikasnu istragu nad datim slučajem. Ovakva procena nema za cilj da opravda operativne nedostatke koji nisu vezani za konkretne i vidljive izazove, niti da utiče na standard koji bi Misija trebalo da održi u svetlu svojih obaveza u pogledu ljudskih prava. Vidi *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, 11. novembar 2015. god., par. 44; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, 30. septembar 2015. god., par. 73-74; i *K, L, M, N, O, P, Q, R, S & T (K do T) protiv EULEX-a*, 2013-05 do 2013-14, 21. april 2015. god., par. 54; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, 19. oktobar 2016. god., par. 31; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., i I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, 19. oktobar 2016. god., par. 57.

Odsustvo istrage

44. U ovom slučaju nije bilo istrage od strane Misije, razgovora sa svedocima ili rođacima, zahteva za dokumentacijom, kontakata sa UNMIK-om, niti bilo kakvih očiglednih napora da se pribave dokumenti koje je UNMIK prikupio u vezi sa spomenutim. Kao što je navedeno u daljem tekstu, takođe nije bilo kontakta ni pokušaja kontakta sa rođacima nestalih.
45. Razlog koji je Misija navela za ovu situaciju je taj što je dala prednost slučajevima koji su „više obećavali u pogledu rezultata istrage“. Komisija smatra da je takav argument problematičan iz više razloga.
46. Prvo, pravo na istragu u slučajevima prisilnog nestanka nije neobavezno i nije kvalifikovano. Misija nije uspela da objasni zašto bi podnosilac žalbe imao manje prava na istinu i pravdu nego bilo koja druga žrtva u istom položaju.
47. Drugo, praktična razmatranja (poput broja slučajeva i ograničenih resursa dotičnih vlasti) mogu značiti da bi neki nekim slučajevima bio dat prioritet u odnosu na druge. To, međutim, ni pod kojim uslovima ne narušava suštinu tog prava, tj. ne uklanja ili smanjuje obavezu sprovođenja efikasne istrage. Čak i tamo gde preovladaju teške okolnosti, vlast mora preduzeti sve razumne korake u datim okolnostima. Stoga, tamo gde istraga privremeno nije moguća, moraju se uspostaviti druga sredstva i mehanizmi koji će obezbediti da se dotična prava dovoljno očuvaju i da njihova suština bude garantovana. Posebno se moraju preduzeti koraci da se osigura da se mogućnost istrage, čak i ako je odložena, sačuva i ne izgubi zbog kašnjenja u njenom formalnom započinjanju.
48. U ovom slučaju, Komisija primećuje da je izostanak istrage bio povezan sa nepostojanjem komunikacije sa rođacima nestalih. Štaviše, Misija nije preduzela korake da obezbedi alternativne pravne lekove kako bi ublažila efekat ovog nepostojanja istrage na šta imaju pravo. Zbog toga je „određivanje prioriteta“ nad istim rezultiralo potpunim odsustvom istrage, pravnog leka i istine vezano za ovaj slučaj. Komisija u ovom kontekstu primećuje da situacija posle sukoba u kojoj je Misija morala da deluje nije ni na koji način sprečila Misiju da radi te stvari. Takođe, čini se da nedostatak resursa ne pruža valjano objašnjenje za to što nije uspela da čak i baci pogled na ovaj slučaj.
49. U ovom pogledu, Komisija želi da doda sledeće. Prvo, odgovornost Misije bila je da se osigura da organizuje i distribuira svoje resurse na način koji je u skladu sa obavezama u pogledu ljudskih prava. Kao Misija „vladavine prava“, jasno je da bi odgovornosti koje

imaju veze sa vladavinom prava trebali biti institucionalni i operativni prioriteti. Drugo, tamo gde je bilo potrebno da se nekim aktivnostima da prioritet nad drugim, trebalo bi osigurati, u najmanju ruku, da (a) je jasna strategija i politika u tom smislu osmišljena i objavljena (i koja, prema saznanju komisije, nikada nije postojala) i (b) da određivanje prioriteta nije rezultiralo odustajanjem od obaveza prema ljudskim pravima, posebno u pogledu onih prava koja su apsolutnog karaktera. S obzirom na to da je Misija zamenjivala lokalne vlasti u mnogim svojim izvršnim odgovornostima, ona je bila dužna da obezbedi to u potpunosti u skladu sa onim odgovornostima za ljudska prava koja su bila povezana sa tom ulogom. Nedostatak resursa ne opravdava to što nije uradila. Ako ništa drugo, ovo je trebalo od Misije da zatraži resurse koji su joj falili ili, ako je to odbijeno, da jasno i otvoreno objavi činjenicu da će se moći nositi samo sa uskim setom izvršnih odgovornosti. Transparentnost zaista je važan element odgovornost, iako nije zamena za sprovođenje efikasne istrage ili ispunjavanje drugih obaveza u vezi sa ljudskim pravima, i žrtve kršenja ljudskih prava imale su pravo da znaju šta je Misija zaista mogla da uradi da ispravi kršenja njihovih prava. Iako puna izazova, situacija posle sukoba u kojoj je Misija morala da deluje ne pruža zadovoljavajuće objašnjenje za veliki neuspeh u bavljenju slučajevima ove vrste. Evropski sud za ljudska prava jasno je rekao - iako u odnosu na države - da se obaveze prema ljudskim pravima moraju ispunjavati i u kontekstu tekućeg oružanog sukoba, uključujući proceduralne zahteve iz člana 2. Konvencije da bi se sprovedla efektivna istraga (vidi, npr., *Al-Skeini protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Žalba br. 55721/07, Presuda, 7. jul 2011. god.; *Jaloud protiv Holandije*, Žalba br. 47708/08, Presuda, 20. novembar 2014. god.).

50. Na neuspeh Misije da se bavi predmetima kao što je ovaj možda je uticalo i njeno ograničenje resursa i izazovi postavljeni u situaciji nakon sukoba u kojoj je morala da radi. Ali, neuspeh u planiranju i razvoju detaljnih i transparentnih strategija za rešavanje ovih slučajeva je bar ako ne i značajniji u objašnjavanju činjenice da ovaj slučaj nije istražen i da nisu učinjeni napori da se dođe do žrtava.
51. Treće, iako bi prioritizacija predmeta mogla biti prihvatljiva kada su predmeti koji zahtevaju od vlasti da postupe preveliki za njihov kapacitet, odluka o određivanju prioriteta mora da ispunjava najmanje dva osnovna uslova. *Prvo*, ne bi trebalo da vrši diskriminaciju na osnovu nedopustivih razloga koji su zabranjeni zakonom o ljudskim pravima. Vidi uopšteno član 14. EKLJP; Član 2 i 7 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima; Član 4 (1) i 26 MPCPP; i člana 1 (3) Povelje UN-a. *Drugo*, kao što je jasno saopšteno od strane ESLJP-a (citirano gore u paragrafu 30), obaveza sprovođenja efikasne istrage zahteva od vlasti da preduzmu razumne mere koje su im na raspolaganju kako bi obezbedili dokaze u vezi sa incidentom koji je u pitanju (*Mustafa Tunç i Fecire Tunç protiv Turske*, Žalba br. 24014/05, Presuda, 14. april 2015. god. (Veliko Veće), par. 173-174). U ovom slučaju, Misija se nije uključila ni u jedan postupak prikupljanja dokaza. U stvari, nisu čak ni pitali UNMIK ili druge vlasti za neaktivne dosijee koji su ili su možda kod njih u posedu. To dovodi komisiju do četvrte zabrinutosti povezane sa tokom postupka koji je preduzela Misija.
52. *Treće*, kao što je napomenuto gore, Misiji je od strane STRK-a preporučeno da ovaj slučaj treba istražiti. Prema tome, u pitanju nije samo obaveza prema ljudskim pravima da to učini već je imalo i dovoljno osnova da se istraga sprovede nad slučajem. Kako bi objasnili svoj neuspeh da proprate ovu preporuku, Misija navodi da je morala da prioritizuje slučajeve koji su naizgled „više obećavali u pogledu ishoda istrage“. Usled odsustva bilo kojih preliminarnih istraga povodom ovog slučaja (vidi paragrafe 48 i 49), Komisija nije ubeđena da bi jedna takva procena mogla biti sprovedena pravično, na jedan dobro informisan način koji bi garantovao efikasnu zaštitu prava onih na koje se odnosi. Komisija nije uverena da je Misija mogla biti u stanju da donese takvu ocenu bez traženja dosijea od UNMIK-a i bez sprovođenja bilo kakvih intervjuja ili stupanja u kontakt sa onima koji su najbliži nestalima. Stoga Komisija nije zadovoljna činjenicom da je procena prioriteta

Misije zasnovana na dovoljnoj i pouzdanoj osnovi kako bi osigurala i garantovala prava zainteresovanih.

53. Četvrto, pre nego se pozove na gore spomenutu presudu koja bi imala tako značajne posledice na prava podnosioca žalbe, od Misije bi se s razlogom očekivalo da potraži pomoć i saradnju od drugih organa vlasti ukoliko bi i kada bi oni imali u svom posedu informacije i/ili resurse koji su od važnosti za napore prethodnika da sprovede efikasnu istragu. Vidi, uopšteno, *U.F. protiv EULEX-a*, 2016-12, Odluka i nalazi, 12. februar 2020. god., par. 64, pozivajući se na: *Slučaj Güzelyurtlu i ostali protiv Kipra i Turske*, Žalba br. 36925/07, Presuda, 29. januar 2019. god., par. 229 i 232-233. Misija nije uspela da dođe do onih sa (potencijalnim) informacijama o ovom slučaju i nije pružila objašnjenje za taj neuspeh.
54. Imajući u vidu gore navedeno, čak i ako je Misija bila ovlašćena da dâ prednost određenim slučajevima takve prirode (barem privremeno), ona u ovom slučaju nije postupila na način koji bi bio kompatibilan sa efektivnim očuvanjem prava podnosioca žalbe. Potpuni neuspeh da sprovede istragu nad ovim slučajem i preduzimanje čak i najosnovnijih koraka da se dođe u posed svih raspoloživih informacija pre nego što se odluči da isti ne istraži predstavlja ozbiljnu povredu obaveza Misije u vezi sa ljudskim pravima iz člana 2 (proceduralni deo) i člana 3 Evropska konvencije o ljudskim pravima. To otkriva nedostatak posvećenosti i kvaliteta u sprovođenju ključnog elementa svog mandata.

Neuspeh da se bliska rodbina nestalog informiše

55. Međunarodni zakon o ljudskim pravima zahteva da u slučaju kao što je ovaj, rodbina nestale osobe treba da bude u značajnoj meri obaveštena o toku istrage nad slučajem i toku postupka. Vidi, uopšteno, *U.F. protiv EULEX-a*, 2016-12, Odluka i nalazi, 12. februar 2020. god., par. 97; *S.H. protiv EULEX-a*, odluka i nalazi, slučaj br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., par. 66; *Desanka i Zoran Stanišić protiv EULEX-a*, 2012-22, 11. novembar 2015. god., par. 66; *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, 11. novembar 2015. god., par. 60-61, 72-73; KRLJP, Beleška o praksi rada o dužnosti da se istraže navodi o kršenju prava, pp 28-30; vidi takođe *Ahmet Özkan i ostali protiv Turske*, žalba br. 21689/93, ESLJP Presuda od 6. aprila 2004. god., par. 311-314, *Isayeva protiv Rusije*, Žalba br. 57950/00, ESLJP Presuda od 24. februara 2005. god., par. 211-214; *Al-Skeini i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, žalba br. 55721/07, ESLJP presuda od 7. jula 2011. god., par. 167.
56. Ovaj zahtev ima za cilj da obezbedi da rodbina može smisleno da doprinese i učestvuje i nastoji da umanjii napore i bol zbog neznanja šta se dogodilo sa njihovom voljenom osobom. Vidi takođe i *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, slučaj br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., par. 66; *U.F. protiv EULEX-a*, 2016-12, Odluka i nalazi, 12. februar 2020. god., par. 96.
57. Ova obaveza da se žrtve informišu o istražnim naporima posebno je važna u slučaju koji uključuje prisilni nestanak jer preživeli rođaci možda nemaju nikakav drugi izvor informacija o ovom pitanju i nastaviće živeti u nadi da će sudbina njihovog rođaka jednog dana biti rasvetljena. Kao rezultat toga, bliski rođaci nestalog emocionalno pate zbog nedostatka informacija u vezi sa sudbinom njihovog najdražeg. Vidi *U.F. protiv EULEX-a*, 2016-12, Odluka i nalazi, 12. februar 2020. god., par. 98; *Zufe Miladinović protiv EULEX-a*, 2017-02, 19. jun 2019. godine, stav 87; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 78. Takav zahtev je neophodan element zaštite prava žrtava u istrazi jednog takvog slučaja. Vidi, npr. *U.F. protiv EULEX-a*, 2016-12, Odluka i nalazi, 12. februar 2020. god., par. 98; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, Predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., stav 77; *Desanka i Zoran Stanišić protiv EULEX-a*, 2012-22, 11. novembar 2015. godine, stav 66, odnosi se na *L.O. protiv EULEX-*

a, 2014-32, 11. novembar 2015. godine, stav 60-61, 72-74; *Zufe Miladinović protiv EULEX-a*, 2017-02, 19. jun 2019. god. stav 86; vidi takođe *Ahmet Özkan i ostali protiv Turske*, žalba br. 21689/93, presuda od 06. aprila 2004. godine, stav 311-314, *Isayeva protiv Rusije*, žalba br. 57950/00, presuda od 24. februara 2005. godine stav 211-214; *Al-Skeini i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, žalba br. 55721/07, 07. jul 2011. godine, stav 167.

58. Nadležnim vlastima neće lako biti dozvoljeno da zanemare ili ignorišu ovu obavezu. Vidi *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, slučaj br. 2016-28, 11. septembar 2019. god., par. 67; *U.F. protiv EULEX-a*, 2016-12, Odluka i nalazi, 12. februar 2020. god., par. 98.
59. Komisija takođe primećuje da pravo na istinu u vezi sa kršenjem ljudskih prava nije samo pojedinačno pravo. To je takođe kolektivno pravo, služi za očuvanje pamćenja na nivou društva i deluje kao zaštita od ponavljanja kršenja. Vidi *Opšti komentar o pravu na istinu u vezi sa prisilnim nestankom, Izveštaj Radne grupe o prisilnim ili nenamernim nestancima (2010)*, dokument A/HRC/16/48, preambula. U post konfliktnom kontekstu Kosova, istrage nasilnih nestanaka doprinele su - i nastavljaju da doprinose - promociji istine, kolektivnom pamćenju takvih kršenja ljudskih prava i uveravanju da se ona ne ponove.
60. Na pitanje da li su rođaci g. Avramovića uključeni u istragu ovog slučaja i da li ih je saslušala Misija, Misija je rekla da je podnosilac žalbe dao izjave KFOR-u u junu 1999. i policijskoj stanici UNMIK-a u Mitrovici u decembru 1999. godine. A u junu 2004. godine, podnosilac žalbe i otac nestale osobe saslušavani su u UNMIK-ovoj jedinici za nestala lica. Sama Misija nije imala kontakta sa podnosiocem žalbe ili rođacima g. Avramovića.
61. Na pitanje Komisije zašto Misija nije težila da stupi u kontakt sa rođacima nestalih, Misija je odgovorila da, pošto nije mogla da proprati istragu za koju je zahtev podnet 2009. godine, te stoga nije želela da ih kontaktira. Komisija smatra da ovo objašnjenje nije zadovoljavajuće. Čak i ako je odluka Misije da ne sprovede istragu bila prihvatljiva, to nije kvalifikovalo njenu obavezu da rodbinu informiše o toku, jer one odražavaju dve odvojene obaveze koje proizilaze iz istog prava. Umesto toga, odsustvo informacija od Misije možda bi i dalje hranilo nadu porodice da će stvar na kraju biti izvedena pred sud, kao što su imali pravo da očekuju.
62. Što se tiče mogućnosti da Misija informiše rodbinu nestalih čiji su spisi dosijea dostavljeni lokalnim, kosovskim, vlastima, Misija je rekla da ne smatra da je to neophodno trebala da učini. Pored toga, navodi Misija, „ovo bi takođe bio nemoguć administrativni zadatak da se izvrši do decembra 2018. godine. Ponovo, Komisija nije uverena. Takav korak bi donekle ispunio obavezu Misije da obavesti podnosioca žalbe i mogao bi da doprinese, mada u ograničenom stepenu, njihovom pravu na istinu. Što se tiče „nemogućnosti“ administrativnog zadatka, Komisija nije ubeđena da bi moglo postojati bilo kakva nepremostiva prepreka koja bi sprečila Misiju u tome. To objašnjenje je, prema tome, neubedljivo.
63. Gore navedena dužnost nije opciona i bitna je. Napori koje je Misija uložila da ih ispuni - ili bolje rečeno, njihov nedostatak - ne odražavaju važnost interesa koji su bili u pitanju. Neuspeh Misije bi dodatno doprineo da se žalilac ostavi u stanju neizvesnosti koja bi doprinela njenom emocionalnom stresu.
64. Na osnovu gore navedenog, Komisija konstatuje da Misija nije ispunila svoju obavezu da informiše podnosioca žalbe pošto je bila u obavezi da to učini i usled toga prekršila njena osnovna prava zagwarantovana članovima 2. (proceduralni deo) i 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

65. U pogledu zaključaka komisije u vezi sa članovima 2 i 3 Konvencije, nije neophodno da Komisija donese posebne nalaze u vezi sa pravima zagaranovanim članom 8 Konvencije. Međutim, Komisija želi da istakne činjenicu da se jedna od najozbiljnijih posledica kršenja prava podnosioca žalbe odnosi na njen porodični život. Već dve decenije živi bez svog supruga i bez njegove emocionalne i finansijske podrške, koju prati bolna neizvesnost njegove sudbine. Stoga je data situacija očigledno imala uticaja na njeno pravo na poštovanje porodičnog života.

Pravo na pravni lek

66. Ovaj slučaj odražava mnogo širu stvarnost i veći institucionalni problem, koji je Komisija uočila u ovom i drugim slučajevima koji su bili pre njega. Podatak o ovom postupku nagoveštava da je većina slučajeva prisilnog nestanka koji potiču iz sukoba na Kosovu i nakon toga ostavljena neistražena i nerešena. Oni su se prvo našli pod odgovornošću Ujedinjenih Nacija. Zatim EULEX-a na Kosovu. A sada lokalne, kosovske, vlasti. Uprkos uključenosti više organa vlasti tokom dve decenije, većina tih slučajeva je ostala neistražena ili u stanju zaborava. Kao rezultat toga, žrtve su imale malo pravde i istine, i malo uvida o to šta su radili oni koji su odgovorni da deluju kako bi zaštitili i garantovali njihova prava.
67. U svakoj fazi bi žrtve imale pravo da veruju, očekuju i da se nadaju da će nove vlasti raditi bolje od prethodne. Sigurno su bili veoma razočarani što se njihove nade nisu ostvarile. Većina slučajeva prisilnog nestanka ostaje, neverovatno i neoprostivo, neistražena. Bukvalno stotine njih prolazile su kroz ruke EULEX-a na Kosovu bez da su nad njima sproveli istrage.
68. Na pitanje kakvo je trenutno stanje nekih slučajeva - uključujući i ovaj - koji su proveli 10 godina pod odgovornošću EULEX-a, Misija poziva podnosioca žalbe preko komisije da ode i raspita se kod kosovskih vlasti. Međutim, ljudska prava nisu „stvar“ koju vlasti treba da prenose s jedne ruke na drugu. EULEX Kosovo je gotovo jednu celu deceniju imala odgovornost da istraži ove slučajeve - uključujući i ovaj - a to nije uradila. Sada mora da ispravi posledice svojih postupaka i odluka.
69. U tom svetlu, Komisija smatra da je Misija prekršila i trenutno krši još jedno pravo podnosioca žalbe, naime, njeno pravo na efikasan lek zagaranovano, između ostalog, članom 13. Evropske konvencije o ljudskim pravima, članom 8. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i članom 2. (3) Međunarodnog sporazuma o građanskim i političkim pravima. Vidi takođe *Kudla protiv Poljske*, Žalba br. 30120/96, Presuda, 26. oktobar 2000. god., konkretno, par. 152.
70. Komisija poziva Šefa Misije da pažljivo razmotri posledice ovih nalaza i koje mere treba da se primene kako bi se obezbedio efikasan lek za kršenje prava podnosioca žalbe. Činjenica da se prava podnosioca žalbe krše već dve decenije, od kojih je jedna decenija bila pod odgovornošću Misije EULEX, trebalo bi da opravda tako da koraci koje preduzima treba da budu takvi da prikažu težinu i trajanje ovih povreda, kao i potrebu za efikasnošću u ispravljanju istih. Vidi, uopšteno, *Crkva Isusa Hrista Svetaca poslednjih dana protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Žalba br. 7552/09, Presuda, 4. mart 2014. god., konkretno, par. 41; *Husayn (Abu Zubaydah) protiv Poljske*, Žalba br. 7511/13, Presuda, 24. jul 2014. god., par. 540; *Kaya protiv Turske*, Žalba br. 158/1996/777/978, Presuda, 19. februar 1998. god., par. 106; *Mahmut Kaya protiv Turske*, Žalba br. 22535/93, Presuda, 28. mart 2000. god., konkretno, par. 124.

Ostalo

71. U aprilu 2018. godine spis predmeta koji se odnosi na g. Avramovića predat je nadležnim kosovskim institucijama. Obaveštenje o primopredaji upućeno (tadašnjem) glavnom tužiocu STRK-a sadržavalo je poziv za vezu sa EULEX-ovom JIRZ vezano za postupke preduzete u vezi sa zahtevom za sprovođenje istrage koji datira od jula 2009. godine.

72. Nema naznaka da su lokalne vlasti otpočele istragu povodom ovog slučaja.

IZ OVIH RAZLOGA, KOMISIJA JEDNOGLASNO

NALAZI da je Misija prekršila osnovna prava podnosioca žalbe garantovana članom 2. (proceduralni deo), 3 i 13 Evropske Konvencije o ljudskim pravima;

DALJE NALAZI da su povrede prava ozbiljne i da i dalje traju te stoga pozivaju da se usvoje popravne mere srazmerne njima;

POZIVA ŠEFA MISIJE, konkretno, da razmotri sledeće:

- i. Prizna kršenje prava podnosioca žalbe od strane Misije;
- ii. Dostaviti primerak ove odluke
 - a) Relevantnim organima unutar Misije,
 - b) Relevantnim političkim organima u Briselu, i
 - c) Lokalnim organima vlasti nadležnim da ispituju ovaj slučaj;
- iii. Naloži da se ovaj slučaj prati od strane kompetentnih organa unutar Misije;
- iv. Raspitati se kod nadležnih lokalnih vlasti koji su koraci, ako postoje, preduzeti da se istraži ovaj slučaj i koji su budući koraci planirani;
- v. Stupiti u kontakt sa podnosiocem žalbe sa ciljem pronalaženja načina da se ispravi povreda njenih prava.

U ime Komisije,

Guénaél METTRAUX
Predsedavajući član

Anna BEDNAREK
Član

Anna AUTIO
Član